

Új lendületet kaphat a hazai szójatermesztés

Magyarországon stratégiai fehérjenövény a szója, mégsem sikerül a 2015. évi nagymértékű vetésterület-emelkedés óta további gyarapodást elérni. Jelentős változások várhatók ugyanakkor az elkövetkezendő időszakban a szójatermesztésben. A várható változást előidéző okokról Bene Zoltánnal, az ország meghatározó szójavetőmag-előállító és -forgalmazó vállalatának vezetőjével beszélgettünk.

2014-ig hozzávetőlegesen 1800 gazdaság, 40 ezer ha területen foglalkozott szójatermesztéssel. Ez a hazai jelentős, 600 ezer tonnás szójabab- és 250 ezer tonnás szójadara-szükségletnek csupán töredékét fedezhette. 2015-től évente 13,43 millió eurót osztottak fel a szemesfehérjetakarmány-növényt termesztő gazdák között. A támogatásból döntő részben a szójabab részesedett, melynek következményeképp 80%-os vetésterület robbanás történt. A szemesfehérjenövény-támogatás bevezetése óta a gazdák attól az évtől akár 65 ezer forintot is meghaladó extra támogatásban részesülhetnek.

A szója ugyanakkor egy tudásigényes növény. A 2015. évi hirtelen, ugrásszerű vetésterület-emelkedés sok esetben nem párosult sem kellő szaktudással, sem pedig kedvező környezeti feltételekkel. A hirtelen emelkedés nem lett fenntartható, hiszen már a következő évben 10 000 hektárt meghaladó területvesztéssel szembesülhettünk. Az új belépők jellemzően kellő szaktudás hiányában vágta neki a szója termesztésének, mindezt pedig a kedvezőtlen időjárás okozta terméskiesés is tetézte.

Bene Zoltán

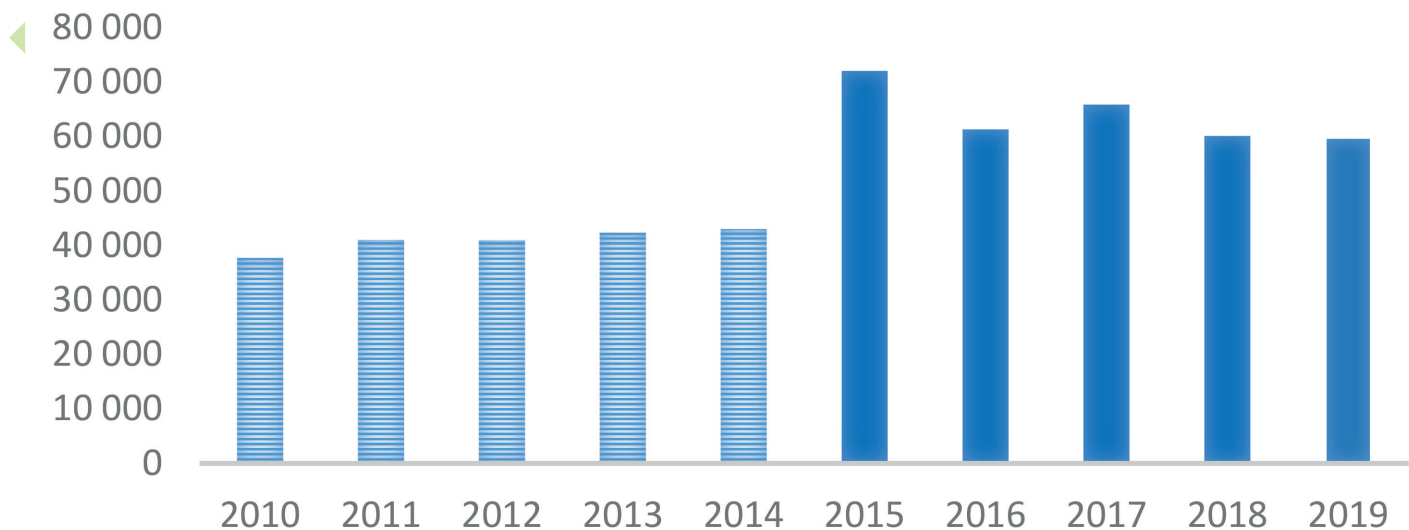
te. Rengeteg „elsőéves” szójatermesztőt veszített el a szójaágazat az első extra támogatott évben. Őket nehéz lesz ismét meggyőzni a gazdaságos szójatermesztés lehetőségéről. Mindezek ellenére 2016-ban még mindig csaknem 4000 gazdaság foglalkozott szójatermesztéssel.

Viharfelhők a szójaágazat felett

2018-tól életbe lépett a 639/2014-es európai uniós rendelet, amely

a zöldítési támogatások feltételeit módosította, növelve a bizonytalanságot a szójatermesztők körében. A rendelet szerint ugyanis tilos lett a zöldítés alá vont területeken vegyszert használni. A tilalom a nitrogén-megkötő növényekre is vonatkozott. A szójatermesztők azt megelőzőleg 89%-ot meghaladó mértékben vették igénybe a zöldítés után járó, hektáronkénti 25 ezer forintos hozzájárulást. Nehéz volt így a szója jövőjét jósolni, hiszen nem igazán tudhattuk,

SZÓJA HAZAI VETÉSTERÜLETE (HA)

hogy a szóját termesztők körében mely arányban vannak a zöldítést és mely arányban a gazdaságossági szempontokat előtérbe helyező gazdák. Válaszút elé kerültek tehát abban az évben a szójatermesztők, és e bizonytalanság a szójavesztőmag-előállításra is rányomta bélyegét.

Az USA-Kínai vámháború következményeképp fellépő kínai szójaimport-korlátozás új exportpiaci útvonalakra kényszerítette az észak-amerikai szójabab egy jelentős részét. Ennek hatása hazánkban is érezhetővé vált, hiszen a szójabab tonnánkénti ára 2019-re 100 ezer forint körüli egységárra csökkent.

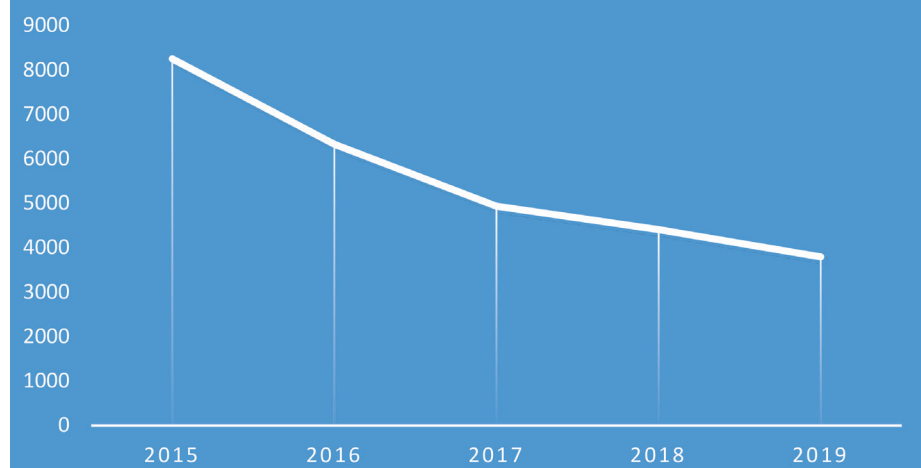
Érkeztek azért biztató hírek is abban az évben. A hazai fehérjeterméktermelés növelése érdekében 2018 áprilisában jelent meg a Nemzeti Fehérjetermék Program indításáról szóló kormányhatározat. A négyéves program a szója vetésterületének 100 ezer hektárra történő emelkedését tűzte ki célul. Bár a gazdák által várt újabb támogatás emelkedés elmaradt, a NAIK azóta is számos fórumon hangoztatja a szója termesztésében rejlő lehetőségeket.

Egyre kevesebb a fémzárolt vetőmag

A termeléshez kötött támogatás igénylésének feltétele a gazdálkodási napló vezetése és az egy tonna termés igazolás mellett a minősített vetőmag használata. A kiszámíthatatlanul változó szója-vetésterület alakulás nem segíti a szójavesztőmag-előállító vállalatok helyzetét sem. A vetőmag-előállítóknak a többi gabonavetőmag igényekkel ellentétben pontosabban kell(ene) a következő évi igényeket felmérni, hiszen a vetőmag áttárolása a szója

esetében nem ajánlatos. Elég egy mikrorepedés a mag felületén, és a csíráképességnek máris búcsút inthetünk. A 2015-ös 8 ezer hektárnyi szójavesztőmag-szaporítóterület évről évre csökken. Az idei évre a csökkenés mértéke meghaladta az 50%-ot, vagyis 2020-ra kevesebb mint 4000 hektár vetőmag-szaporítóterületről származó fémzárolt vetőmag állhat csupán a gazdák rendelkezésére. Ennek egy jelentős része, körülbelül 30%-a – mint minden évben – az idei évben is céltermeltetéssel, külföldön talál gazdára.

SZÓJA VETŐMAG SZAPORÍTÓ TERÜLETE (HA)

A szója vetésterülete az elmúlt két évben 60 ezer hektár körül alakult, tehát továbbra is a fehérjetakarmány-növények és belőlük előállított takarmányok folyamatos behozatalára szorulunk. Ez azért is problémás, mert a behozott termények sokszor genetikailag módosított forrásból származhatnak. – Cégünk közel 10 éve mind az inputanyag, mind pedig a terménykereskedelem oldalról aktív szereplője a hazai szója-termesztésnek. Évente legalább 5-7 rendezvényen és bemutatón keresztül igyekszünk átadni az elmúlt közel 10 évben a Karintiánál felhalmozott tudást. Igaz, mi úgy érezzük, hogy rajtunk nem múlik a vetésterület növekedése, mégsem tudjuk még csak megközelíteni sem a hőn áhított 100.000 ha vetésterület nagyságot – mondja Bene Zoltán.

Fény az alagút végén?

A szakembernek ugyanakkor meggyőződése, hogy a közeli jövőben ismét új lendületet kaphat a hazai szója-termesztés.

– Egyrészt a klímaváltozás következményeképp a csapadék hiánya, illetve a vegetáció során

annak eloszlása komoly kihívást jelent a szója-termesztő gazdák számára is. Az öntözéses gazdálkodásról szóló törvény minden bizonnyal lendületet ad a hazai öntözésfejlesztésnek. Bár a klímaváltozás okozta kitettség növekedését a modern, szárazságtűrőbb genetikák használatával részben csökkenteni lehet, végső megoldást mégis a kellő időben és mennyiségben rendelkezésre álló csapadék jelenti. A hazai öntözhető terület várható jelentős emelkedéséből minden bizonnyal a szója vetésterülete is profitálni fog – prognosztizálja Bene Zoltán. Hozzáteszi: a 2014-2020-as pénzügyi ciklushoz képest a jövőben várhatóan csökkent mértékű közvetlen támogatásokkal kell számolni a hazai gazdálkodóknak. Nem így, a szója esetében. Az Európai Unió – beleértve hazánk – szójaimport-függőségét ugyanakkor a jövőben is a GMO-mentes fehérjenövény-termesztés ösztönzésével kell csökkenteni. A támogatások elosztásának új tervezett modelljében ennek köszönhetően a szóját érintő termeléshez kötött támogatás mértéke minden bizony-

nyal változatlan formában marad fenn. Így a szója extratámogatás viszonylagos emelkedése ismét felkeltheti a gazdák érdeklődését a szója-termesztés iránt. – A harmadik, nem kevésbé fontos érvem, hogy a fővetésű szója mellett a jövőben másodvetésű szója is egyre nagyobb területen kerül elvetésre. Ennek oka, hogy a másodvetésű szójabab esetében is igényelhető már a termeléshez kötött extratámogatás. A hozzávetőlegesen 140.000 forint önköltségű másodvetésű szója az extratámogatásnak köszönhetően már 1 tonna termés esetén nyereséget termel. A másodvetésű szója termesztését elsősorban a gazdálkodási gyakorlatot már sikeresen alkalmazó gazdák fogják választani.

Bene Zoltán hangsúlyozza: be kell látnunk, hogy jelenleg Magyarországon a szója vetésterülete jelentős mértékben a közvetlen anyagi ösztönzés függvénye. – Mindannyiunknak, akik a szójaágazatban tevékenykedünk a felelőssége ugyanakkor, hogy a gazdák felismerjék és megismerjék a szója-termesztésben rejlő lehetőségeket. Különösen fontos lenne, hogy a gazdák a szója-termesztést kellő mértékben elsajátítva, a termeléshez kötött támogatástól függetlenül is vonzóan tartsák a szója növény vetését. Addig is mi itt a Karintiánál nem csupán követjük az eseményeket, hanem megpróbáljuk azt pozitív irányba befolyásolni, hiszen már Széchenyi István is megmondta, hogy „Tőlünk függ minden, csak akarjuk!”.

Sándor Ildikó

